

I tjeneste for Norge – med bosted Lindesnes

Veteranplan for Lindesnes Kommune

Foto: Torgeir Haugaard / Forsvaret

I tjeneste for Norge – med bosted i Lindesnes

Innledning

Regjeringens handlingsplan «I tjeneste for Norge» ble gitt ut i 2011. Utgangspunktet for «I tjeneste for Norge» var St.meld. Nr. 34 (2008-2009). Målet med handlingsplanen var å styrke oppfølging og ivaretagelse av personell fra internasjonale tjenester for Norge; før, under og etter tjenesten.

Handlingsplanen la føringer for å styrke samfunnets anerkjennelse og ivaretagelse av personellet og deres nærmeste når Forsvaret deltar i internasjonale operasjoner (Prop.73 S, 2012). Dette arbeidet forutsetter felles forpliktelser og samarbeid på tvers av departementer og sektorer.

Oppfølgingsplanen «I tjeneste for Norge», som kom i 2014, økte fokuset på kompetanseheving, beskrivelse av forpliktende samarbeid mellom relevante aktører og ivaretagelse av målgrupper som har behov for ulike tilbud, hovedsakelig i kommunene. Kommunene har en sentral rolle. Det er på kommunalt nivå utfordringene er størst. Tettere og mer effektiv samhandling i sivil sektor, med fokus på kommunenivået, er det bærende elementet i den daværende regjeringen sin handlingsplan. Forsvarets egen oppfølgingsplikt av personell fra internasjonale tjenester avsluttes etter et år fra hjemkomst. I tråd med ansvarsfordelingen i samfunnet for øvrig forutsettes det at kommunen tar ansvaret for den videre oppfølgingen av veteranene.

Planprosessen:

Arbeidet med å utarbeide en veteranplan er initiert av kommunestyret med følgende vedtak i sak 31/19

«Rådmannen bes utarbeide en veteranplan for å sikre at vi følger opp da av våre innbyggere som har deltatt i krigsrelaterte og fredsbevarende oppdrag.»

Ansvaret for utarbeidingen av planen ble lagt til rådmannens stab, og er bygget opp i 3 deler:

Anerkjennelse, ivaretagelse og Oppfølging, som er de 3 temaer som også regjeringen har vektlagt i sin plan. Viktige og nyttige samarbeidspartnere i Lindesnes Kommune har vært ledere fra Velferd, Oppvekst, Kultur, Familiens Hus inkl. Barnevernet og Nav Lindesnes. Planutkast har også vært ute på intern høring innenfor samme fagområder.

I tiden med arbeid med planen har det også vært møter og samtaler med representanter tilknyttet flere veteranorganisasjoner. Utkast til plan har også vært til uttalelse hos disse organisasjonene samt hos Forsvarets Veterantjeneste og deres innspill har vært svært nyttig. Vi er takknemlige for deres engasjement i planarbeidet.

Målgruppe: En veteran defineres her som personell som deltar eller har deltatt i internasjonale operasjoner. Spesifikt menes det personell innenfor forsvarets organisasjon, som har avsluttet en tids og stedsavgrenset militærtjeneste innenlands og/eller utenlands. Det kan være ulike oppfatninger om grunnlaget for norsk deltakelse i krig og konflikt. Uavhengig av dette fortjener den enkelte anerkjennelse og respekt for viljen til å risikere liv og helse for landet sitt.

Personer som har vært i utenlandsoppdrag som sjømenn og kvinner, for politiet,

Utenriksdepartementet eller FN/NATO kan ha parallelle erfaringer med militært personell. I tillegg vil

noen elementer i denne plan komme personer som har vært utsatt for andre former for vold og traumatiske hendelser til gode.

Samfunnet vårt har ikke alltid møtt veteraner på en god måte. Fortsatt opplever noen manglende anerkjennelse for sin innsats, mangelfullt og lite tilgjengelig hjelpetilbud og mangel på forståelse for hvilken kompetanse tjenesten gir. Denne plan vil synliggjøre og skape økt samhandling i det eksisterende tilbud og anbefalinger om hvilke tiltak som må gjøres i Lindesnes Kommune for å imøtekomme veteranenes behov for gjennomgående kompetanse og forståelse i hjelpeapparatet. Planen vil være rullerende og tiltakspunktene må tilpasses samfunnsutviklingen jevnlig. I tillegg vil planen fungere som et opplysnings og informasjonsdokument både for veteraner, kommunen og lokalsamfunnet som helhet.

Veteraner kan være en nyttig ressurs i kommunen. For de aller fleste veteraner er erfaringene fra utenlandstjenesten noe som har gitt dem en positiv personlig vekst og utvikling, og en slik bakgrunn må ses på som en kompetanse for kommunen. Både afghanistanstudien og levekårsundersøkelsen fra Statistisk sentralbyrå indikerer at helsestatusen for norske veteraner i all hovedsak er god.

Forekomsttallene når det gjelder psykisk lidelse er ikke bekymringsfulle når man sammenlikner med den øvrige befolkningen. Veteraner må ikke sykliggjøres, men sees på som ressurser, også for å unngå stigmatisering.

Veteraner opplever at det trengs en kontakt i kommunen som lett kan nås av veteraner med hjelpebehov. Veterankontakten skal være kommunens kontaktpunkt for veteraner og deres familier, inneha kunnskap om kommunens tilbud, og henvise til de rette aktører innenfor relevante instanser.

Anerkjennelse

Anerkjennelse handler både om høytidelige markeringer og respekt for kostnadene oppdragene kan ha hatt for den enkelte. Veteranene selv ønsker å bli sett og deres tjeneste tatt på alvor. Dette gjør at merkedager er viktige, da de er et synlig uttrykk for samfunnets anerkjennelse av innsatsen som helhet og den enkelte veteran spesifikt. Anerkjennelse gjennom å feire merkedager vil derfor bidra til å ivareta historien og knytte bånd mellom veteranene og samfunnet. Lokale markeringer er av betydning for å favne flest mulig og bidra til å synliggjøre at veteraner er en viktig del av lokalsamfunnet.

Tiltak:		Ansvar:
8. mai	Kransnedleggelser Ordfører inviterer til lunsj. Med taler og evt. medaljeoverrekkelser. Veterankontakt innkaller til planleggingsmøte senest 1. mars hvert år.	Ordfører og kultur
29. mai	29. mai er en minnedag. Eget opplegg. FN soldatens internasjonale minnedag	Veteranorganisasjoner og kultur
24. okt.	24. okt. FN-dagen Feires med marsj i Furulunden og kaffe i Klokkehuset	Veteranorganisasjonene
24. okt.	Skolene bør vurdere å benytte lokale veteraner i undervisningen i forbindelse med FN-dagen eller der det vil passe med undervisningsplaner. Det forutsettes et godt og ferdig utarbeidet pedagogisk opplegg for dette. Målet er å gi generell informasjon om FN og synliggjøre Norges bidrag i internasjonale/fredsbevarende operasjoner.	Oppvekst og Veteranorganisasjonene
Informasjon om planen og tiltak	Spre kunnskap til befolkningen gjennom alle kommunens kanaler om kommunens tjenester og tiltak overfor veteraner og deres familier	Kommunikasjonsrådgiver

Ivaretagelse

Problemer som oppstår hos den enkelte veteran vil fort påvirke hele familien, både barn og voksne. Det er derfor viktig at alle typer hjelpetjenester har et familie- og nettverksfokus. Overgangen fra innsats i krigsområder til hjemmelivet er ofte vanskelig for alle parter. I tillegg kan veteraner med traumer skape utfordringer i familielivet. Det er ikke alltid mulig å vite sikkert hva som er årsakene til forandringer hos veteranen, spesielt når disse kommer mange år etter tjenesten.

Bidraget fra kommunen kan være å se og støtte de barna som sliter pga. av omsorgspersoners utenriktjeneste i krigsområde. Disse barna vil ha belastninger som kan forstyrre basal trygghet og konsentrasjon i hverdagen. Noen ganger kan det gi endret adferd hos barnet som kan være symptombærer.

Organisasjonene er opptatt av at senreaksjoner hos veteraner kan slå inn på langt senere stadier. Deres erfaringer er at det kan gå ti år og mer hos noen og så plutselig slår noe ut, og hverken de selv eller familiene forstår helt hva det er.

Noen ganger kan pårørende erfare utfordringer som hverken de eller veteranen selv kan forstå. Dette kan skape vansker i familien og mye engstelse. Derfor er informasjon om familier og barns behov viktige, spesielt skoler og barnehager må vite at det kan være barna engster seg, og adferdsendringer kan skyldes dette.

Hjelpeapparatet kan mangle kompetanse og erfaring når de møter en veteran. Innspill fra veteranorganisasjonene understreker at det må være et lavterskeltilbud tilgjengelig for øyeblikkelig hjelp samt helhetlig ivaretagelse av pårørende.

Tiltak:

Ansvar:

Informasjonsbrev	Informasjonsbrevet skal sendes til alle fastleger, barnehager og skolehelsetjenesten, NAV kontorer m fl med informasjon om behov som kan oppstå hos enkeltindivider og pårørende som følge av fx en PTSD lidelse eller reaksjon.	Velferd og kommunikasjonsavdeling
Barn som pårørende	Det oppfordres til fokus ved helsestasjoner, skoler og barnehager om barn som symptombærere.	Velferd og Oppvekst
Kompetanseheving	Kartlegging av familier skal også inkludere veteranstatus. Kurs for ansatte om traumer og PTSD reaksjoner. Ressurssentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) kan brukes som veiledende tverrfaglig instans i kommunen.	Velferd

Oppfølging

Veteraner har deltatt i operasjoner på vegne av den norske stat. Selv om de ikke har formelle rettigheter som gir prioritet i det sivile helse og velferdstilbudet, er det et viktig ledd i anerkjennelsen av deres innsats at de opplever tjenesten som tilgjengelig og samordnet.

Oppfølging og omsorg kobles derfor til punktet om heder og anerkjennelse, ved at omsorg for de veteranene som får problemer, i seg selv er en viktig anerkjennelse av deres innsats. Selv om de aller fleste veteraner kommer styrket ut av tjenesten og ikke trenger spesiell oppfølging, er det altfor mange som sliter lenge før de får virksom hjelp. Her kan kommunen bidra selv om mange av hjelpetilbudene ligger utenfor kommunens ansvarsområde. Kompetansebygging og kompetanseoverføring mellom kommunens tjenester er av stor betydning for å sikre god oppfølging.

Oppfølging vil alltid skje med bakgrunn i et definert behov og vil kunne gjelde både veteranen som har deltatt i internasjonale operasjoner og dennes familie og pårørende. Problematikken kan være kompleks og involvere flere kommunale instanser. Samhandling og forståelse for de ulike faginstansers betydning i håndtering av komplekse problemstillinger kan være viktig for en helhetlig oppfølging. I tillegg vektlegges det at veteranen og pårørende i samtale med hjelpeapparatet selv informerer om militær bakgrunn.

NAV Elverum skal drive med informasjonsvirksomhet og gi råd og veiledning til andre NAV kontor og Forsvaret. NAV Lindesnes har veiledningskompetanse på yrkesskade og menerstatning. Kontoret har også oppnevnt veterankontakt som sikrer samhandling med kompetansemiljøene innad i NAV. Videre gir NAV Spesialtjenester Agder, Arbeidsrådgivningskontoret (ARK,), råd og veiledning til veiledere i saker knyttet til veteraner.

Forsvaret har tilrettelagt for at den enkelte veteran kan få overført sin helsejournal fra sin tjeneste i Forsvaret til fastlege eller andre helseinstitusjoner, hvis vedkommende ønsker dette.

Tiltak:

Ansvar:

Kompetanseheving	Samarbeide med RVTS Sør om å tilby gode kurs for leger og annet helsepersonell om traumer, som kan fokusere på krigsopplevelser. Kartlegging av relevant kompetanse.	Velferd
NAV Lindesnes	NAV Lindesnes skal sikre at ansatte gjøres kjent med fokus på forsvarsveteraner, det sentrale kompetansemiljøet for Forsvarsveteraner i NAV Elverum og Veteranplanen i Lindesnes Kommune.	NAV
Veterankontakt	Etablere en Veterankontakt.	Rådmannen
Oppfølging og samarbeid	Kommunen og veteranorganisasjonene møtes en gang i året for å evaluere veteranplanen.	Veterankontakt

**LINDESNES
KOMMUNE**

Post: Nordre Heddeland 26, 4534 Marnardal
E-post: post@lindesnes.kommune.no
Telefon: 38 25 70 00

Informasjon for veteraner og pårørende:

Kommunal Veterankontakt: 38 25 70 00

Ta kontakt med veterankontakt hvis du som veteran eller pårørende lurar på noe rundt tjenester eller arrangementer.

NAV: 55 55 33 33

Fastlege - helsenorge.no/kontakt – fastlegen

Familievernkontoret – Familievernkontoret.lindesnes@bufetat.no Tlf 38 39 58 80

Alternativ til vold – atv-stiftelsen.no. Tlf. 22 40 11 10

Kameratstotte.no – samarbeid mellom NVIO og Mental Helse. Mulighet for anonymitet.

Hjelpetelefoner:

Kameratstøttetelefonen 800 48 500 (24 timer, for både veteranen og pårørende)

Forsvarets Grønne Linje 800 30 445 (24 timer)

Mental Helses hjelpetelefon – 116 123

Forsvaret: Forsvaret tilbyr ulike typer støtte til soldater, veteraner og deres nærmeste. Tilbudene er vist på forsvarnets nettsider: forsvaret.no/veteraner

Foto: Torgeir Haugaard / Forsvaret